

Informații despre viața comercială a Țărilor Române în relatările călătorilor străini din a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Petre DIN

Cuvinte cheie: Secolul XVII, turcii, asediul Vienei (1683), considerații economice, realități atipice.

Keywords: The 17th century, Turkish, assault of Viena (1683), economic consideration, atypical realities.

Secolul al XVII-lea a reprezentat o perioadă tensionată în relațiile internaționale ale statelor situate în Europa Centrală, Estică și Sud-Estică. Războiul de 30 de ani (1618-1648), răscoalele cazacilor și unirea lor cu Rusia (1648-1654), campaniile turcești din Ungaria și Transilvania, înfrângerea turcilor în asediul Vienei (1683), expedițiile austriece pe valea Dunării, instalarea lor în Ungaria și Transilvania, au dinamizat viața politică și consecințele lor se resimt la nivelul sensibilității colective¹.

O sumară incursiune în istoria secolului al XVI-lea este necesară pentru a percepe mai exact epoca pe care o analizăm. Domnia lui Mihai Viteazul a fost un episod paideic pentru elita politică din spațiul românesc din cel puțin două motive. Boierimea a conștientizat, pe de o parte, riscurile generate de o confruntare deschisă cu Imperiul Otoman (pierderi materiale, sacrificii umane) dar mai ales, riscul transformării Țărilor Române în pašalâcuri².

În deceniul trei și patru al secolului al XVII-lea, divergențele dintre domnie și boierime au fost rezultatul a două opțiuni în ceea ce privește modelele de regimuri politice: regimul nobiliar și regimul monarhiei feudale. Modelul la care aderă boierimea, a cărei ascendență în viața economică este evidentă, îl reprezintă Republica nobiliară poloneză. În momentele de criză, boierimea imprimă vieții politice diminuarea autorității domnești, garantarea privilegiilor sale și îndepărtarea concurenței levantine. Regimul monarhiei feudale impunea anihilarea veleităților boierești și instaurarea unui regim autoritar, cu evidente tendințe absolutiste³.

Regimul boieresc semnifică conducerea țării prin boieri, adică rolul preponderent al stării boierești în totalitate, indiferent de numărul satelor stăpânite sau al dregătorilor pe care le deține, singură sau cu unele alianțe din interiorul altor stări care aveau aceeași putere economică și aceleași interese cu cele ale boierimii⁴. Regimul domnesc se definește și prin doleanța domniei de a-și impune autoritatea asupra tuturor structurilor socio-economice. Domnia era unica autoritate responsabilă în fața Porții de situația din țară, dar marea boierime joacă rolul de a stopa tendințele domniei de a impune un regim autocratic⁵.

Așa cum am precizat, încă din secolul al XVII-lea, Imperiul Otoman diminuându-și forța expansivă încetase de a mai reprezenta un pericol pentru spațiul creștin și devenea „un obiect de litigiu european”⁶. Ofensiva

1 Toader Nicoară, *Sentimentul de insecuritate în societatea românească la începuturile timpurilor moderne (1600-1830)*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2002, p. 159; Andrei Oțetea, *Contribuție la chestiunea orientală*, în *Scrieri istorice alese*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980, pp. 69-184.

2 Florin Constantiniu, *De la Mihai Viteazul la Fanarioti. Obsevații asupra politicii externe românești*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, VIII, 1975, p. 105-107.; Toader Nicoară, *op.cit.*, p. 161.

3 *Istoria României*, redactată de Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Popacostea, Pompiliu Teodor, Editura Corint, București, 2007, p. 202-207.

4 Valentin Al. Georgescu, *Regimul boieresc în Țările Române*, în *Problema organizării statale*, p. 941.

5 N. Stoicescu, *Relațiile dintre domnie și marea boierime*, în *Problema organizării statale*, p. 946.

6 Andrei Oțetea, *op.cit.*, p. 69-147.

Petre DIN

Grup Școlar Industrial Construcții de Mașini

Mârșa – Avrig

e-mail: petre_din@yahoo.com

imperială după înfrângerea turcilor în fața Vienei prefigurează pentru Țările Române situații diferite. Țara Românească condusă de Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, cunoaște stabilitatea și prosperitate, Moldova înregistrează o însemnată scădere demografică, economică și estomparea autorității domnești, datorită numeroaselor incursiunilor poloneze și turcești, iar Transilvania în noua configurație politică, creată de succesele Reconquistei imperiale este condusă de principele Mihail Apaffy, incapabil să reziste provocărilor politico-militare ale momentului istoric.⁷

Importanța strategică și economică a Țărilor Române, rolul lor de pionieri importanți în rezolvarea chestiunii orientale a determinat descoperirea și cartografierea spațiului românesc pe harta politică și economică a Europei.

Prin conținutul tematic, bogat și divers, notele de călătorie reprezintă izvoare interesante de informații pentru cunoașterea vieții comerciale a Țărilor Române. Conținutul lor prezintă concomitent atât considerații cu profil cultural, religios, economic, dar și politic. Sosiți din spații geografice caracterizate printr-o evoluție economică, socială distinctă de cea a Țărilor Române, călătorii străini, misionari catolici, protestanți, militari, reprezentanți diplomatici ai altor state, au surprins în spațiul românesc realități atipice statelor din care proveneau. Notele de călătorie prezintă într-o perspectivă inedită specificul vieții economice și al instituțiilor politice ale Țărilor Române.

În cursul secolului al XVII-lea, sunt atestate chervăsăriile, utilizate ca antrepozite de mărfuri și hanuri ca localuri pentru odihna negustorilor. Călătorul turc, Evlia Celebi⁸ menționează existența a 7 hanuri de negustori la București și „veo 50 de dughene și două hanuri la Târgoviște”⁹. O situație similară se regăsește și în Moldova, unde, la Iași, același călător, constată numărul mare al dughenelor din piețe și bazaruri, unde se comercializau „lucruri de valoare din toate țările române”, dar și existența a „șase mari case de negoț bine înzestrate, în care întâlneau tot felul de lucruri scumpe”¹⁰.

Altă formă de comercializare a mărfurilor, era reprezentată de bâlciuri sau iarmaroace, organizate în mod periodic pe o durată îndelungată. Același călător Evlia Celebi menționa existența bâlciului de la Focșani „în orașul din partea Țării Românești, odată pe an, în timpul verii iar în orașul din partea Moldovei tot odată pe an, dar toamna și durată lui era de patruzeci de zile”¹¹. Del Chiaro atestă existența bâlciului de la Câmpulung Muscel ca „un bâlci însemnat, la care vin negustori din multe părți, organizat de Sântilie proorocul, ce ținea o lună”¹².

Descizând în spațiul românesc, secretarul marchizului de Nointel la ambasada din Constantinopol, cunoscut sub numele de La Croix¹³ realizează o interesantă descriere care atestă implicarea regatului francez în Sud-Estul Europei. Interesul major al Franței reflectă doleanța de a i se recunoaște un protectorat universal asupra catolicilor din Imperiul Otoman, și reducerea taxei vamale de la 5% la 3%. Observațiile lui La Croix atestă prosperitatea Țărilor Române. „Aceste două provincii sunt foarte îmbelșugate în grâu, mei, orz, ovăz,

7 Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 154; Petre Din, *Mitul bunului împărat la nivelul sensibilității colective din Transilvania în secolul al XVIII-lea*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003.

8 Călătorul turc Evlia Celebi s-a născut la 25 martie 1611 afirmându-se ca un apropiat al marelui vizir Melek Ahmed Pașa. Este unul dintre cei mai importanți călători otomani. A călătorit timp de 40 de ani în toate teritoriile Imperiului Otoman. Relatarea călătoriilor sale a fost făcută în lucrarea Carte de călătorii. Din această ipostază a luat parte în campania militară otomană împotriva lui Gheorghe Rakoczi II în 1657 și peste doi ani a participat la campania împotriva lui Gheorghe Ștefan și împotriva domnului muntean Mihnea Radu al III-lea. În timpul derulării acestor campanii, călătorul otoman Evlia Celebi a lăsat importante informații economice, politice, sociale, demografice despre Moldova, Țara Românească și Transilvania.

9 *Călători străini despre Țările Române*, vol. VI, îngrijit de Maria Holban, M.M. Alexandrescu – Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980 p. 716.

10 *Ibidem*, pp. 483-484.

11 *Ibidem*, p. 730.

12 Anton Maria. Del Chiaro, *Istoria modernelor revoluții ale Valachiei*, p. 29.

13 La Croix, ambasador al Franței la Constantinopol. Activitatea sa este vizibilă între anii 1670-1695. A avut un rol important în demersurile Franței de a obține un protectorat asupra catolicilor din Imperiul Otoman. S-a implicat în inițierea unei mediații franceze a conflictului turco – polon și în susținerea călugărilor catolici de la Sf. Mormânt. În acest context el a traversat spațiul românesc și a lăsat interesante reflecții socio – economice și politice românești.